

Meld.St.34: En mer praktisk skole**– Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn**

Vi viser til muntlig høring 10.oktober og skriftlig innspill¹ av 2.oktober, og utdyper med dette vår argumentasjon og innspill til behandlingen av Meld.St. 34 *En mer praktisk skole*.

Regjeringen har vektlagt at stortingsmeldingen ikke handler om en yrkesretting av ungdomsskolen. Grunnskolen har en viktig allmenndannende funksjon, og vi mener elever ikke bør tvinges til å spesialisere seg for tidlig i utdanningsløpet. Det er viktig at ungdomstrinnet også kvalifiserer elever til å kunne mestre nivåkravene de vil møte i studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring. Dette perspektivet burde vært mer framtrædende i meldingen.

Stortingsmeldingen viser stor tiltro til støtteressurser og veiledningsmateriell fra Utdanningsdirektoratet eller nasjonale sentre. Lektorlaget savner mer kraftfulle grep som vil styrke kvaliteten i skolen på sikt: innfør kompetansekrav for undervisning i alle fag og reduser reell klassestørrelse på 5.-10. trinn ved å innføre et makstak for elever per gruppe. Dette er beskrevet i vårt tidligere innspill, vi fokuserer her på tillegg og utdypninger det ikke ble plass til i første omgang, og svarer ut spørsmålene fra komiteen.

Flere merknader til kap. 4: Mer Praktisk og motiverende læring

Definisjonen av «praktisk læring» i meldingen er svært bred. Ved å skrive at det også handler om «å knytte teoretisk kunnskap tettere til barn og unges verden og gjøre det mer relevant og forståelig hva det de lærer kan brukes til» (side 39), risikerer vi også å utvanne begrepet. Vi vil advare mot å gjøre mer praktisk læring til et universalmiddel som skal løse alle utfordringene som gir seg til kjenne i skolen. Samtidig mener Lektorlaget at elever i grunnskolen, og spesielt på ungdomstrinnet, må få kjennskap til kunnskap som er knyttet til *voksenverden* også, for å kunne «åpne dører mot verden og framtida», slik det er beskrevet i formålsparagrafen for skolen.

Lektorlaget støtter innføring av valgfag på mellomtrinnet, forutsatt at det ikke tas timer fra andre fag. Føringer om at valgfagene må ha en praktisk eller fysisk innretning må fjernes. Elevgruppen er sammensatt, og det er viktig å også tilby elever som mestrer fagene godt, ytterligere utfordringer. Fremmedspråk bør bli et av valgfagene elevene kan velge på mellomtrinnet. Argumentasjonen for å vurdere

¹ <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2024/10/Ungdomsmeldingen-innspill-Lektorlaget-021024.pdf>

fremmedspråkenes omfang og innretning på ungdomstrinnet (i 4.4.2, side 52) bærer preg av å lene seg utelukkende på vurderingen av (noen) elevers lærelyst. «*I tillegg tar opplæringen i fremmedspråk både tid og kapasitet fra andre fag elevene har lyst til å ha*», skriver regjeringen (side 52). Her legger departementet seg dessverre på en linje som er farlig nær ren elevpopulisme, hvor noen elevers personlige mening tillegges all vekt. En slik argumentasjon står i skarp motsetning til den motkraften skolen også beskrives i samme melding å skulle være.

Sammen med en vurdering av sammenhengen mellom utdanningsvalg, valgfag og arbeidslivsfag i en gjennomgang av læreplanene for å styrke disse, bør en også vurdere innføring av kompetansekrav for å undervise i disse fagene.

Flere merknader til kap. 6: Trivsel, trygghet og tilstedeværelse

Lektorlaget er usikre på om myndighetene bør gripe inn med tiltak for å støtte utviklingen av elevenes emosjonelle og sosiale ferdigheter, utover det daglige sosialisering- og dannelsesarbeidet som skjer daglig i klasserommene. Vi er usikre på om det er ønskelig med, eller behov for, et veiledningsmaterieell for skole-hjem-samarbeid som også inkluderer sosiale og emosjonelle ferdigheter. «*Læreplanene legger i utgangspunktet ikke opp til at elevenes sosioemosjonelle ferdigheter skal være en del av karaktergrunnlaget i fag*», skriver regjeringen (side 72). Dette ble avklart med Meld.St. 28 (2015-2016), og vurderingsforskriften er tydelig på at det er elevers kompetanse i fag som skal vurderes, ikke kvaliteter som kan være et uttrykk for ulikheter i personlighet, sosial bakgrunn og utvikling/modning. Ved å bruke formuleringer som «i utgangspunktet» åpner regjeringen for en uønsket tvetydighet. Vi ønsker at Stortinget er krystallklare på at sosioemosjonelle ferdigheter ikke skal vurderes i skolen.

Vi støtter tiltak for å trygge overgangene i utdanningsløpet. Det er viktig med systematisk overføring av nødvendig informasjon og kunnskap om enkeltelever i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole. Vi ber om at all informasjon skal overføres uavhengig av om eleven og eller foresatte samtykker til denne overleveringen. Vi erfarer at personvernlovgivningen i dag oppleves å stå i veien for at kontakt- og faglærere i videregående opplæring skal kunne få viktig informasjon om nye elever (eksempelvis diagnoser med relevans for læring og voldshistorikk). Dette kan gå ut over elevens læring, men også læringsmiljøet og sikkerheten for elever og lærere i klasserommet.

Flere merknader til kap. 7: En trygg digital skolehverdag som fremmer læring

«*Norsk skole skal ikke sende barn og unge først inn i den digitale utviklingen- vi skal ta oss tid til å velge verktøyene som gir best læring*», skriver regjeringen (s 11). Videre står det i meldingen at «*Det er lærerne som kjenner sin klasse og som har det beste utgangspunktet for å vurdere hvilken undervisning som vil styrke motivasjon, mestring og læring for sine elever*» (s 16). Til tross for dette plasseres ikke vurderingen og avgjørelsen av innkjøp av

læremidler og læringsressurser hos lærer- og lektorprofesjonen i meldingen, men på skoleeiernivå. Meldingen påpeker at «*Lokale skolemyndigheter skal ta avgjørelser om digitale løsninger*».

Vi erfarer at mange skoler ikke har gode nok medvirkningsprosesser i forkant av innkjøp, og savner tiltak som møter den omtalte bekymring over at pedagogiske hensyn tillegges for lite vekt i beslutninger om anskaffelser. Lektorlaget ønsker en god balanse mellom analoge og digitale læremidler i skolen, og at valgfriheten skal være reell for lærer. En nasjonal database over læremidler og læringsressurser som tilfredsstiller lovkrav om eksempelvis personvern, universell utforming og reklameforbud kan være et viktig verktøy for å sikre at lærerne kan velge mellom godkjente læremidler, slik at lærerne selv kan stå for den fagligpedagogiske vurderingen av læremiddelet opp mot læreplanene i fag og elevgruppene. Bruken av en nasjonal tjenestekatalog må evalueres, og en må sørge for at det avsettes nok tid på skolen til å vurdere læremidler. Feilkjøp er kostbart, ikke minst for elevene.

Vi ber derfor Stortinget sørge for at hver skole har gode rutiner og medvirkningsprosesser i forkant av innkjøp av både digitale og analoge læremidler, slik at intensjonen bak stortingsmeldingen faktisk blir implementert på den enkelte skole. Videre må Stortinget øremerke penger til læremidler i statsbudsjettet for hele grunnsopplæringen. Tidligere bevilgninger har ikke dekket behovet, og vi erfarer dessverre at mange lokale skolemyndigheter ikke tar læremiddelmangelen i sine skoler på alvor.

Merknader til punkt 7.5 Kunstig intelligens i skolen

Lektorlaget mener at digitale verktøy, herunder kunstig intelligens, ikke må brukes eller implementeres i skolen på en måte som står i veien for elevers selvutvikling og tilegnelse av selvstendige kognitive ferdigheter. Vi støtter at et føre var-prinsipp skal ligge til grunn for bruk av KI i skolen. Prinsippet bør gjelde for hele grunnskolen, og ikke kun for de yngste elevene.

Regjeringen skriver at «*Det er gode grunner til å bruke tid på når og hvordan skolen introduserer generativ KI for barn og unge på en klok og pedagogisk trygg måte*» (s 95). For at skolens lærere skal kunne gjøre disse vurderingene selv, og for at skolene skal kunne være godt rustet i en tid hvor verktøy med KI fordrer en ny bevisstgjøring av hva undervisning kan og bør være, mener vi også at lærernes faglige etter- og videreutdanningstilbud bør inkludere hvordan digitale verktøy, herunder verktøy med kunstig intelligens, kan brukes som læringsstøtte for elevene. Skoleeier må sikre at lærerne får kompetanse til å vurdere verktøy med kunstig intelligens, og at det avsettes tid til dette.

Vi deler Kunnskapsdepartementets syn om at «*det er mennesker som skal styre teknologien, ikke omvendt*», og at hensikten med opplæringen undergraves dersom «*bruken av KI går ut over elevenes selvstendige arbeid, bidrar til tappt læring og brukes til juks, plagiat og til å ta faglige snarveier*» (side 96).

Vi ønsker en diskusjon om digitale ferdigheter er eller fortsatt skal være ansett som *en grunnleggende ferdighet* i skolen, velkommen. Kunnskap, kompetansen og ferdighetene som i dag ligger i det noe uavklarte begrepet «digitale ferdigheter» må konkretiseres, og ansvaret må fordeles på flere fag.

Flere merknader til kap. 8: Kvalitetsutvikling i skolen

Lektorlaget mener det primære formålet med nye nasjonale prøver må være læringsstøttende. De må være brukbare for lærerne i klasserommet. Nye læringsstøttende prøver må ha som formål å gi informasjon om elevenes grunnleggende ferdigheter til bruk i det faglig-pedagogiske kvalitetsutviklingsarbeidet i klasserommene.

Kvalitetsutviklingsutvalget foreslo å utrede *hvordan* prøvene skal gi mer relevant informasjon til lærerne og bidra til eierskap i profesjonsfellesskapet. Lektorlaget støtter dette.

Samtidig må kvalitetsutviklingssystemet gi noe styringsinformasjon til skoleeiernivå. Det kan utredes *om* og *hvordan* en del av de nye læringsstøttende prøvene som skal utvikles, eksempelvis gjennom en egen del, samtidig også kan gi styringsinformasjon til politisk skoleeiernivå. De er ansvarlige for skolens rammer, og slik styringsinformasjon vil peke på områder hvor ekstra ressurser eventuelt må settes inn. Dette er i tråd med flertallets forslag fra kvalitetsutviklingsutvalget (NOU 2023:27, side 94).

For Lektorlaget er det viktig at diskusjonen om kvalitetsutvikling i skolen ikke reduseres til en diskusjon kun om nasjonale prøver med enkle eller doble formål. Vi savner en bredere oppfølging av kvalitetsutviklingsutvalgets forslag. Stortinget bør sørge for at Kunnskapsdepartementet gis en tydelig beskjed om å følge opp kvalitetsutviklingsutvalgets forslag for hele grunnopplæringen, slik at en ikke reduserer dette til kun å handle om 5. -10. trinn. Lektorlaget etterlyser en plan fra regjeringen for kvalitetsutvikling også for videregående opplæring.

En utprøving av praktisk eksamen i praktisk-estetiske fag må foregå etter innspill fra faglærerne i de ulike fagene. Vi advarer mot å tro at utprøving i et fag vil ha god overføringsverdi til andre fag. All videreutvikling av eksamensformer må skje på bakgrunn av fagenes egenart, slik lærerprofesjonen tolker læreplanene.

Vi støtter ikke forslaget om en gjennomgang av vurderingsdelene i læreplanene, for at de skal kunne støtte mer praktisk læring i alle fag. Om en slik gjennomgang skal tas, må det være for å gjøre vurderingsdelene mindre generiske og mer fagspesifikke og brukbare for lærerne, som en justering etter noen års erfaring med bruken av læreplanene, og ikke med et ensidig siktemål om kun «mer praktisk» læring.

Flere merknader til kap. 11: fellesskolens rolle i framtidens samfunn

Lektorlaget støtter forslaget om nedsetting av et utvalg som skal utrede fellesskolens rolle. Det bør sammensettes av eksperter og representanter fra skolens parter, og mandatet bør framheve at «*Skolens mål og verdier skal stå støtt, nettopp derfor må skolen justere kursen når samfunnet rundt endrer seg. Ikke ved å tilpasse seg siste nytt, men også ved å være en motvekt.*» (side 12)

Vi ber Stortinget sørge for at samtlige lærerorganisasjoner blir representert i det nye offentlige utvalget som skal utrede fellesskolens rolle i framtidens samfunn.

Lektorlaget savner at ungdomsmeldingen ses i sammenheng med profesjonsmeldingen, og endringene som er på gang for lektor- og lærerutdanningene. Samtidig som regjeringen ønsker å styrke fellesskolen, og det praktiske innholdet i grunnskolen, ønsker man en tillitsreform med mer overordnet rammeplanstyring som gir mer autonomi til universiteter og høyskoler som utdanner lærere og lektorer til fellesskolens viktigste yrkesrolle. En vurdering av slike større sammenhenger bør inngå i mandatet til det foreslåtte utvalget.

Vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus
Leder
Norsk Lektorlag

Wenche Bakkebråten Rasen
fagsjef utdanning
Norsk Lektorlag

